

Dosarul nr. 2ra-341/22
2-11015867-01-2ra-04042022

Prima instanță - (Judecătoria Cahul, sediul central) jud: M. Bușuleac
Instanța de apel - (Curtea de Apel Cahul) jud: G. Vavrin, I. Dănăilă, T. Berdilă

ÎNCHEIERE

11 mai 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele completului, judecătorul
judecătorii

Dumitru Mardari
Mariana Pitic
Victor Burduh

examinând admisibilitatea recursului declarat de Agenția Relații Funciare și Cadastru și a recursului declarat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Agenția Relații Funciare și Cadastru împotriva Ivanei Cornea, intervenienți accesorii Centrul pentru Drepturile Omului, Ministerul Economiei al Republicii Moldova și Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova, cu privire la exproprierea de bunul imobil pentru cauză de utilitate publică, împotriva deciziei din 9 decembrie 2021 a Curții de Apel Cahul,

c o n s t a t ă:

La 6 decembrie 2011, Agenția Relații Funciare și Cadastru, în interesele Republicii Moldova, a înaintat cerere de chemare în judecată împotriva Ivanei Cornea, prin care a solicitat: exproprierea terenului agricol cu suprafața de 0,6727 ha cu nr. cadastral xxxxx, deținut cu drept de proprietate privată de Ivana Cornea în beneficiul statului, cu restituirea cuantumului despăgubirii în sumă de 42 612,91 de lei din contul bugetului de stat.

În motivarea acțiunii, s-a indicat că în conformitate cu Legea nr. 176-XVI din 10 iulie 2008 privind declararea utilității publice a lucrărilor de interes național, terenul agricol ce aparține Ivanei Cornea în proprietate privată cu nr. cadastral xxxxx, cu suprafața totală de 0,6727, amplasat în satul Giurgiulești raionul Cahul, înregistrat la Oficiul Cadastral Teritorial Cahul la 26 noiembrie 2002, este supus exproprierii pentru cauză de utilitate publică de interes național, pentru construcția Portului Internațional Liber Giurgiulești.

În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr.186 din 9 martie 2009 cu privire la unele măsuri privind asigurarea activității Portului Internațional Liber Giurgiulești, Agenția este împuternicită să asigure prin intermediul întreprinderilor subordonate realizarea prevederilor Legii nr.176, precum și asigurarea controlului comisiei pentru soluționarea întâmpinărilor expropriaților la propuneri de expropriere.

În rezultatul activității comisiei, în baza art. 9 din Legea nr.488-XVI din 8 iulie 1999 și conform Hotărârii Guvernului nr.186 din 9 martie 2009, Agenția, prin

scrisoarea nr.36-01-08/1667 din 18 august 2010, a prezentat oferta de exproprie a terenului agricol privat cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața totală de 0,6727 ha, la prețul de despăgubire calculat în suma de 42 612,91 de lei, determinat în conformitate cu prevederile legislației vigoare.

În conformitate cu art.10 alin. (2) din Legea nr. 488-XIV din 8 iulie 1999, expropriatul a depus întâmpinare împotriva ofertei de exproprie în formă scrisă, care a fost înregistrată în Agenție sub nr.2748 din 28 septembrie 2010.

Ivana Cornea nu a acceptat oferta și a solicitat transmiterea terenului în arendă.

Conform art. 11 din Legea nr.488 din 8 iulie 1999 și în temeiul Hotărârii Guvernului, Ivana Cornea a fost invitată la ședința pentru soluționarea întâmpinărilor expropriațiilor la propunerile de exproprie pe data 27 octombrie 2010, invitația nr.36/01-08/2164 din 22 octombrie 2010.

În cadrul ședinței, expropriatul a solicitat schimbarea terenului cu echivalentul amplasat în mun. Chișinău.

Astfel, părțile au ajuns la soluția că pentru a lua decizia în fond asupra subiectului este necesară o examinare suplimentară și consultarea Guvernului privind posibilitatea oferirii unui alt teren agricol.

După consultările cu organele administrației publice, comisia nu a adoptat întâmpinarea expropriatului și prin oferta repetată nr.36-01-08/1038 din 6 iunie 2011 privind expropriea terenului agricol proprietate privată, s-a propus în schimb, la discreția expropriatului, un alt teren echivalent din cele existente, proprietate a statului, amplasate în unele din UAT: Sadova r-nul Călărași; Sculeni, r-nul Ungheni; Plopi, r-nul Cantemir; Cairaclia r-nul Taraclia.

Întâmpinarea parvenită la 15 iulie 2011, înregistrată sub nr.C-215/11, prevede dezacordul total al ofertei, iar alte propuneri scrise de la titularul obiectului exproprierii nu au parvenit.

Astfel, potrivit procesului-verbal nr.5 din 26 iulie 2011, s-a constatat că nu s-a ajuns la un acord comun cu proprietarul obiectului exproprierii și actele au fost expediate Agenției Relații Funciare și Cadastru pentru soluționarea exproprierii prin intermediul instanței de judecată.

Conform art.13 din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr.488-XIV din 8 iulie 1999, în cazul în care părțile nu ajung la un acord asupra exproprierii în modul stabilit la art. 9-12, expropriea pentru cauză de utilitate publică nu poate fi făcută decât prin hotărâre judecătorească cu dreptă și prealabilă despăgubire.

Prin încheierea din 5 iunie 2012 a Judecătoriei Cahul, în calitate de intervenienți accesorii, în proces au fost atrași Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei și Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova. (f.d.48)

Prin încheierea din 4 octombrie 2013 a Judecătoriei Cahul, s-a dispus efectuarea expertizei în comisie în scopul stabilirii valorii reale și daunelor cauzate proprietarului în urma exproprierii terenului și s-a suspendat examinarea cauzei până la primirea raportului de expertiză. (f.d.50)

Prin încheierea din 18 decembrie 2019 a Judecătoriei Cahul, sediul central, s-a reluat examinarea cauzei. (f.d.88-89)

Prin hotărârea din 12 ianuarie 2021 a Judecătoriei Cahul, sediul central, s-a admis cererea de chemare în judecată depusă de Agenția Relații Funciare și Cadastru împotriva Ivanei Cornea, intervenienți accesorii Centrul pentru Drepturile Omului,

Ministerul Economiei și Ministerului Finanțelor, cu privire la exproprierea de bunul imobil pentru cauză de utilitate publică.

S-a expropriat pentru cauză de utilitate publică de interes național în folosul statului terenul agricol cu suprafața de 0,6727 ha cu nr. cadastral xxxxx proprietate a Ivanei Cornea, cu încasarea în folosul Ivanei Cornea din bugetul de stat a sumei de 42 612,91 de lei.

S-a încasat din bugetul de stat în folosul Ivanei Cornea, cu titlu de cheltuieli de judecată, suma de 1 550 de lei.

În motivarea hotărârii adoptate, prima instanță a reținut că Statul pentru exproprierea terenului a propus suma de 42 612,91 de lei, iar pârâta nu s-a prezentat în ședință de judecată și nu a manifestat dezacord cu suma dată, nu a prezentat nici o ofertă mai mare pentru care ar fi de acord cu expropriere.

Instanța a menționat că a dispus din oficiu efectuarea expertizei, însă aceasta nu a fost efectuată din motive neimputabile instanței.

La 12 februarie 2021, Ministerul Finanțelor a declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe, solicitând casarea parțială a acesteia, în partea încasării din contul bugetului de stat a mijloacelor bănești cu titlu de compensație pentru expropriere și cheltuielile de judecată.

Prin decizia din 9 decembrie 2021 a Curții de Apel Cahul, s-a respins apelul declarat de Ministerul Finanțelor și s-a menținut hotărârea din 12 ianuarie 2021 a Judecătorei Cahul, sediul central.

În motivarea deciziei emise, Colegiul instanței de apel a conchis că, argumentele expuse în apel sunt neîntemeiate.

La 2 martie 2022, Agenția Relații Funciare și Cadastru a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea recursului, casarea parțială a deciziei și a hotărârii, în partea prin care s-a dispus încasarea în folosul proprietarului Ivana Cornea din bugetul de stat a sumei de 302 715 lei, cu emiterea unei hotărâri noi de admitere integrală a cererii de chemare în judecată privind exproprierea terenului agricol și compensarea cuantumului despăgubirii în mărime de 42 612,91 de lei din contul bugetului de stat.

În motivarea recursului, reprezentantul Agenției Relații Funciare și Cadastru a invocat că la stabilirea cuantumului despăgubirii, instanța a aplicat în mod eronat art. 17 alin. (1) și (2) din Legea nr. 1308 -XIII din 25 iulie 1997 privind prețul normativ.

De asemenea, consideră că instanța de judecată în mod eronat a pus la baza determinării cuantumului despăgubirii Raportul de evaluare nr.17/2012 a terenului întocmit de evaluator Tatiana Tulba și nu a ținut cont de faptul că Raportul de evaluare respectiv a fost examinat în cadrul Comisiei de atestare a evaluatorilor bunurilor imobile pe lângă Agenția Relații Funciare și Cadastru, care a decis retragerea, în temeiul art. 17 alin.(5) lit.a) din Legea cu privire la activitatea de evaluare nr.989-XV din 18 aprilie 2002, a certificatului de calificare a evaluatorului bunurilor imobile dna Tulba Tatiana seria EI-IX nr. 0228, eliberat la 25 martie 2011, decizie care ulterior nu a fost contestată.

La 7 martie 2022, Ministerul Finanțelor a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea recursului, casarea parțială a deciziei și a hotărârii, în partea încasării din bugetul de stat a mijloacelor bănești cu titlu de expropriere.

În motivarea recursului a invocat că decizia și hotărârea urmează a fi casate în baza temeiurilor prevăzute la art. 432 alin. (1), (2) lit. a) și c) din Codul de procedură civilă.

A susținut că art.15 din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr.488/1999, stabilește expres că valoarea obiectului exproprierii se stabilește de către experți, prin intermediul unui raport de expertiză, iar art.148 din Codul de procedură civilă, stipulează că pentru elucidarea unor aspecte din domeniul științei, artei, tehnicii, meșteșugurilor artizanale și din alte domenii, apărute în proces, care cer cunoștințe speciale, instanța dispune efectuarea unei expertize, la cererea părții sau a unui alt participant la proces, iar în cazurile prevăzute de lege, din oficiu.

Astfel, consideră că raportul scris al specialistului, nu pot înlocui raportul de expertiză și, atât prima instanță cât și instanța de apel, eronat și neîntemeiat au admis pretențiile formulate de partea pârâtă.

Totodată, a menționat că la caz s-a dispus încasarea mijloacelor bănești din contul bugetului de stat, însă nu prin intermediul Agenției Relații Funciare și Cadastru, care prin prisma prevederilor Hotărârii Guvernului nr.186/2009 cu privire la unele măsuri privind asigurarea activității Portului Internațional Liber Giurgiulești, este împuternicită de Guvern cu exproprierea terenurilor vizate.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Referitor la termenul de declarare a recursurilor, Colegiul reține că decizia din 9 noiembrie 2021 a Curții de Apel Cahul a fost expediată părților la 10 ianuarie 2022 (f.d.174), însă dovada legală de recepționare a acesteia lipsește la dosar.

Totodată, în recursul declarat de Ministerul Finanțelor s-a menționat că decizia integrală a fost comunicată ministerului la 14 ianuarie 2022.

Reprezentantul Agenției Relații Funciare și Cadastru a menționat că decizia integrală a fost recepționată la 14 martie 2022.

Din aceste considerente, Colegiul constată că recursurile au fost declarate în termen.

În conformitate cu art. din 439 alin. (2) și (3) din Codul de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copiei de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia.

Judecătorul raportor verifică încadrarea în prevederile legii a temeiurilor invocate în recurs și face un raport verbal în fața completului de judecată instituit în conformitate cu alin. (2).

Curtea Supremă de Justiție a comunicat intimațiilor cererile de recurs la 4 aprilie 2022, informându-i despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței. Însă, până la data examinării admisibilității recursului, referințe nu au fost depuse.

Examinând admisibilitatea recursurilor, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reține următoarele.

Referitor la recursul declarat de Agenția Relații Funciare și Cadastru.

În conformitate cu art. 429 alin. (5) din Codul de procedură civilă, nu pot fi atacate cu recurs hotărârile în a căror privință persoanele indicate la art.430 nu au folosit calea apelului prevăzută de lege. Persoana care nu a folosit apelul poate ataca

cu recurs decizia instanței de apel prin care i s-a înrăutățit situația, în partea care se referă la înrăutățirea situației. O hotărâre susceptibilă de apel și de recurs poate fi atacată, în cadrul termenului de apel, direct cu recurs dacă părțile consimt expres în fața primei instanțe prin înscris autentic sau prin declarație verbală consemnată expres în procesul-verbal. În acest caz, recursul poate fi exercitat numai pentru încălcarea sau aplicarea eronată a normelor de drept material.

Conform art. 433 lit. c) din Codul de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care persoana care a înaintat recursul nu este în drept să-l declare.

La caz, Colegiul constată că Agenția Relații Funciare și Cadastru nu a contestat cu apel hotărârea din 12 ianuarie 2021 a Judecătorei Cahul, sediul central, prin care acțiunea ultimei a fost admisă. Însă a contestat cu recurs decizia instanței de apel prin care hotărârea primei instanțe a fost menținută, nefiind utilizată calea apelului împotriva hotărârii.

Iar, în context, Colegiul conchide că Agenția Relații Funciare și Cadastru nu este în drept să declare recurs împotriva deciziei din 9 decembrie 2021 a Curții de Apel Cahul, or, contrar prevederilor art. 429 alin. (5) din Codul de procedură civilă, a declarat recurs fără a folosi calea de apel prevăzută de lege.

Referitor la recursul declarat de Ministerul Finanțelor.

Temeiurile de declarare a recursului sunt prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4).

Astfel, instanța de recurs reține că examinarea chestiunii privind admisibilitatea recursului presupune verificarea conformității temeiurilor invocate în cererea de recurs cu temeiurile prevăzute la art. 432 din Codul de procedură civilă.

La caz, Colegiul constată că argumentele invocate în cererile de recurs depuse nu se încadrează în limitele stabilite de norma indicată, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei recurate, or, motivele acestora sunt similare celor invocate în cadrul judecării cauzei, asupra căror instanța de apel s-a pronunțat.

Dezacordul recurenților cu decizia instanței de apel, nu constituie temei de casare a deciziei recurate, or, recursul exercitat conform Secțiunii a II-a din Capitolul XXXVIII Codul de procedură civilă, are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia în fapt.

Totodată, Colegiul reține că, potrivit regulilor din Secțiunea a II-a din Capitolul XXXVIII Codul de procedură civilă, instanța de recurs nu verifică modul de apreciere a probelor de către instanța de fond și de apel. Forța atribuită unei probe sau alteia, coraportul dintre probe, suficiența probelor și concluziile făcute în urma probațiunii sunt în afara controlului instanței de recurs.

Prin prisma art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs poate interveni în materia probațiunii doar sub aspect procedural, și anume, dacă se invocă că instanța judecătorească a apreciat în mod arbitrar probele, încălcând regulile de apreciere a probelor stabilite în art. 130 Codul de procedură civilă, sau în cazul în

care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Din recursurile declarate nu rezultă că instanța a apreciat arbitrar probele.

În acest sens CtEDO în jurisprudența sa constantă statuează că, dreptul de acces la instanța de judecată nu este absolut. Există limitări implicit admise [cauza Golder împotriva Regatului Unit, pct. 38; Stanev împotriva Bulgariei (MC), pct. 230]. Acesta este în special cazul condițiilor de admisibilitate a unui recurs, întrucât prin însăși natura sa necesită o reglementare din partea statului, care se bucură în această privință de o anumită marjă de apreciere (Luordo împotriva Italiei, pct. 85). Condițiile de admisibilitate ale unui recurs pot fi mai stricte decât pentru un apel (Levages Prestations Services împotriva Franței, pct. 45).

Curtea a mai reiterat că, modul de aplicare a articolului 6 CEDO procedurilor în fața instanțelor ierarhic superioare depinde de caracteristicile speciale ale procedurilor respective; trebuie ținut cont de totalitatea procedurilor în sistemul de drept național și de rolul instanțelor ierarhic superioare în acest sistem. (a se vedea Botten împotriva Norvegiei, hotărâre din 19 februarie 1996, Reports 1996-I, p. 141, § 39).

La fel, conform jurisprudenței Curții, procedurile cu privire la admisibilitatea căii de atac și procedurile care implică doar chestiuni de drept, și nu chestiuni de fapt, pot fi conforme cu cerințele articolului 6 § 1 (Helmens împotriva Suediei 9 octombrie 1991, § 31, Seria A, nr. 212-A).

În conformitate cu art. 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, în cazul în care se constată existența unuia din temeiurile prevăzute la art. 433, completul din 3 judecători decide în mod unanim, printr-o încheiere motivată irevocabilă, asupra inadmisibilității recursului.

Încheierea se emite conform prevederilor art. 270 și nu conține nici o referire cu privire la fondul recursului.

Având în vedere cele expuse, Colegiul constată că recursul declarat de Ministerul Finanțelor nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă, iar recursul declarat de Agenția Relații Funciare și Cadastru a fost declarat contrar prevederilor art. 429 alin. (5) din Codul de procedură civilă, fără a folosi calea de apel și, drept urmare, consideră că acestea sunt inadmisibile.

În conformitate cu art. 270, art. 433 lit. a), c) și art. 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e:

Se declară inadmisibil recursul înaintat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și recursul înaintat de Agenția Relații Funciare și Cadastru.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,

judecătorul

Dumitru Mardari

judecătorii

Mariana Pitic

Victor Burduh